

מחברי תנועת הנוער בשואה – לנוער בארץ היום: חוליות בשרשרת של גיבורים שאהבת ארץ ישראל מצויה עמוק בתוך נשמתם וערכים כמו רעות ועזרה הדדית בדם ליבם מאת: שולמית אימבר

ב-1941 כותבת רותקה ליבלך ביומנה: "אני יהודייה בדמי ובעצמותיי. יהודייה לאומית. אני מרגישה חזק את שייכותי לעמי.

אני אוהבת אותה (את המולדת) וחולמת עליה מאז ימי ילדותי. ככה גידלו אותי. מאז שהתחלתי לחשוב, אני חושבת רק על ארץ ישראל. מחשבה זו השתרשה כה עמוק בליבי, עד שנראה לי כאילו גדלתי בה, וניפוץ הביטחון שאסע אליה ואעבוד למען ארצי, עלול להיות בשבילי הרס רוחני".

כיצד מחנכים ילדים גלויים להיות ציוניים?

העלייה לארץ ישראל הייתה היעד הנכסף שאליו כיוונו מחנכי בתי הספר הציוניים, מדריכי תנועות הנוער הציוני. כל תוכניות הלימודים ואופיים כוונו למטרה זו: העברית והלימודים העבריים והארץ ישראלים, החינוך לציונות, העמלנות והחלוציות. בתנועות הנוער נפגשו החניכים עם השליחים מא"י, שסיפרו להם את סיפורי הגבורה – של המכבים, בר כוכבא, השומר ותל חי, המלהיבים את הדמיון וההזדהות עם גיבורי האומה. **התלמידים בבתי הספר תרמו לקק"ל** פעמים רבות מדמי הכיס שקיבלו, ובתנועת הנוער קיבלו החניכים כמשימה מרכזית לאסוף תרומות עבור המפעלים של קק"ל.

על הערך החינוכי הטמון בקופסה הכחולה, "הפושקע", אמר מנחם אוסישקין, ממנהיגי הבולטים של קק"ל, כי:

"הפרוטה שהילד נותן או שהוא מאסף בשביל גאולת הקרקע אינה חשובה כשלעצמה [...] אבל חשובה היא כיסוד חינוכי: לא הילד הוא הנותן לקרן הקימת, כי אם היא נותנת לו [...] אחיזה ואידיאל מרומם לכל ימי חייו".

ב-1947, בתסכית שנכתב לי"ט בטבת, לכבוד יום הולדתה של הקרן הקימת, עבור בתי הספר וארגוני הנוער בארץ, ביקשו ראשי קק"ל לשתף את הנוער הארץ ישראלי בהשפעה הרבה שהייתה לקק"ל על הילדים והנוער בעיירות:

ילדים: סבתא! סבתא! היום יום הולדת הקרן הקימת לישראל. היום חג לנו. ספרי נא לנו גם את, מה את זוכרת על הולדתה?

סבתא: זוכרת אני, כשהייתי קטנה קטנה, הייתה אמי בכל ערב שבת נותנת בידי פרוטת כסף, מגישה אותי אל המקום בו הייתה תלויה קופסה עגולה סגורה וחתומה, מגביה אותי עד מקום הקופסה – ואני הייתי מטילה את פרוטת הכסף לתוך הקופסה מתוך תענוג של שמחה ורעדה. ואמא הייתה מורידה אותי בנשיקה מעל ידיה, ניגשת חרש חרש לשולחן הערוך ומדליקה את נרות השבת, כשפניה מאירות מאור שתי המצוות גם יחד – אור שבת המלכה ואור הארץ הקדושה, ארץ האבות.

עמוס עוז, בספרו "על אהבה וחושך", מתאר את החינוך שניתן בגימנסיה תרבות בעיר רובנו, שבה למדה אימו:

"בכל כיתה בגן ילדים 'תרבות' ובמכונות 'תרבות' ובגימנסיה 'תרבות' הייתה תלויה תמונה גדולה של הרצל,

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

מפה גדולה מדן ועד באר שבע עם הבלטה מיוחדת של יישובי החלוצים, קופסת תרומות של הקרן הקימת, ציורי החלוצים בעמלם... גם מנהיגים מארץ ישראל היו באים אלינו כמעט כל חודש...".

ערך המנהיגות

רבים מבוגרי תנועות הנוער עברו בהכשרות שהכינו אותם לחיים בארץ וטיפחו בהם את ערך המנהיגות והערבות ההדדית. משום שהאמינו בכוח של אנשים צעירים לשנות את העולם, אם יש להם אידאה, ראו את תכליתם בעלייה לארץ כחלוצים, ופירשו את המושג "חלוץ" ככזה שמוביל אחריו גם אחרים, כלומר – מנהיג. הוא הולך ראשון ובאים אחריו. הוא לא רק בן אדם מקורי – המבחן לחלוציות הוא אם הולכים אחריו, ומשמעות אחריו, זה לעזוב בית, לצאת להכשרה ואחר כך לארץ ישראל. רוח זאת היטיב לבטא יצחק שנברג מחבל ווהלין, שבגיל 17 הצטרף לקבוצת ההכשרה של הנוער החלוץ וכתב את מילות השיר:

פָּנִינוּ אֶל הַשָּׁמַשׁ הָעוֹלָה,	חוֹצְבִים אֶנּוּ גּוֹרֵל בְּיַד רָמָה,
דֶּרְכָנוּ שׁוֹב פּוֹנֶה מִזְרָחָה.	נוֹשָׁאִים בְּלֵב תִּקְוָה יוֹקֵדֶת.
אֶנּוּ צוֹפִים לִקְרֹאת שְׁעָה גְדוֹלָה,	אֶנּוּ זּוֹכְרִים כִּי יֵשׁ לָנוּ אֵמָה,
זָקוּף הָרָאשׁ נִפְשָׁנוּ עוֹד לֹא שָׁחָה.	אֶנּוּ יוֹדְעִים כִּי יֵשׁ לָנוּ מוֹלְדֶת.
אֶנּוּ צוֹפִים לִקְרֹאת שְׁעָה גְדוֹלָה,	אֶנּוּ זּוֹכְרִים כִּי יֵשׁ לָנוּ אֵמָה,
זָקוּף הָרָאשׁ נִפְשָׁנוּ עוֹד לֹא שָׁחָה.	אֶנּוּ יוֹדְעִים כִּי יֵשׁ לָנוּ מוֹלְדֶת.

מנהיגות וערבות הדדית

עם תחילתה של מלחמת העולם השנייה רבים ממנהיגי תנועות הנוער בורחים למזרח לאזור ברית המועצות, יחד עם עוד כ-400 אלף יהודים, במטרה לנסות להגיע לארץ. הם שומעים על מה שהנאצים מעוללים ליהודים ולחניכיהם שנתרו מאחור, ומתוך תחושת ערבות הדדית הם חוזרים לאזור הכבוש כדי להיות יחד עם חניכיהם. הם כמעט המנהיגים היחידים שחוזרים לשטח הכיבוש הגרמני. המוטו – **לא נוטשים משפחה!!!**

חוזרים לזוועות – לגטאות – מנסים לבנות קומה בגוף ובנפש של הנוער

"אנחנו ראינו את המצב של הידרדרות הילדים ובני הנוער, של אפס מעשה, וראינו את הסכנה של ניוון... שאלנו את עצמנו, מה נעשה עם הנוער? איך אנחנו יכולים לתת לאוכלוסייה הזאת לרדת לתהום? ואז עלה הרעיון של ריכוז במסגרת תנועתית של התנועה הזאת, כדי ללמד ולחנך אותם, כדי להחזיק אותם במסגרת החינוכית ציונית... זה איזה שהוא מעבר זמני... שאנחנו צריכים להתכונן ולהכין לקראת... א". כמה שזה לא היה מציאותי, כמה שלא היה לזה בסיס, אבל הייתה לזה אחיזה רעיונית נפשית."

"אם הם לא יוכלו להגיע לארץ ישראל היא תגיע אליהם"

"ארגנו קבוצות נוער במידת האפשר... לימוד עברית, ויכוחים על ארץ ישראל, הכול התנהל סביב ארץ ישראל, למרות שאנחנו המדריכים בינינו אמרנו בעצם בתוך טרזין – כל יום יוצא משלוח למזרח, ולבוא לחנך אנשים לקיבוץ ולציונות, זה מין אוטופיה. אבל המשכנו..."

דב הרשקוביץ

"... פתחתי את הדלת ונשארתי המום, ראיתי חדר מלא נוער... מיד פינו לי מקום. התיישבתי בין החברים ושרנו שירי ארץ ישראל... מאותו ערב הפכתי בן אדם אחר לגמרי, זה ממש הפיח בי תקווה לא רגילה, שכחת מהרעב... זה היה סם חיים... הפעילות המשותפת, השאיפה המשותפת, החלומות שחלמנו בהקיץ..."

היינו בפרוזדור לכיוון ארץ ישראל"

אליעזר זיסקינד, 1942

פלה שפס כותבת ביומנה "בלב בערה השלהבת":

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

"בתהלכות ניצחון יהודה המכבי מוליך את לוחמיו העזים לירושלים... בני יהודה חוגגים את שחרורם שמונה ימים. שמונה ימים בוערת מנורת השמן בבית המקדש בירושלים. לכן גם נקרא החג 'חנוכה', זאת אומרת 'ימי שחרור'. הלהבות הזעירות של הנרות הדלוקות בקרוב יכבו כדי להידלק שוב בשנה הבאה, כדי לספר שוב... עוד לא נותקה השלשלת, היא נמשכת, נמשכת לאורך הדורות... הרחק, הרחק. מה יספרו לנו להבות הנרות בשנה הבאה? האם רק יחזרו על הסיפור החגיגי מימים עברו? האם לא יצטרפו חוליות חדשות לשרשרת האדירה מן העבר? האם הבנים והבנות לא יחדשו את ימי האבות כקדם? ... אולי כמו באותם מן ההרים תצא הססמה, הרעיון, הדוגמה? ...

ואולי המכבים החדשים יעלו את שלהבת הטוב מן המחתרת?

אולי! אולי! כמו אז יסחפו אתם מיליונים..."

הם היו הראשונים שהכירו בעובדה שמתקיים רצח עם ושאינו טעם לחכות לעזרה מבחוץ

המרידות בגטאות השונים התחילו לאחר שהתברר ליהודי הגטו שהם מועמדים להשמדה ודאית. הדבר קרה כבר ב-1942. הראשונים שחשו בכך היו הצעירים, רובם אנשי תנועות הנוער השונות, שהמידע על הרציחות הגיע אליהם לפני כולם. הם היו חדורי אידיאולוגיה ורצו להטביע את חותמם על ההיסטוריה. הם היו הראשונים שהכירו בעובדה שמתקיים רצח עם מתוכנן ושאינו טעם לחכות לעזרה מבחוץ. עדיף להילחם ולמות.

מטרות הלחימה בגטאות:

1. הרצון לנקום בגרמנים על רצח היהודים, ובמקומות רבים שבהם נשרפו גטאות נכתבו כתובות נקמה בדם ופיח.
2. רצון למות בכבוד ולא ללכת "כצאן לטבח", כדי להוכיח לכולם כי יהודים אינם נכנעים בקלות.
3. "למען שלוש שורות בהיסטוריה" – כדי שהדורות הבאים יידעו שהייתה התנגדות יהודית לנאצים והיהודים לחמו ומתו כבני חורין. למות בדרך שנתנה ביטוי גם לתחושה לאומית-יהודית.
4. רצון לשמש דוגמה ומופת לנוער בארץ ישראל.
5. רצון למצוא מפלט מהייאוש – הם התאכזבו מרעיון "קדוש החיים", שהתנפץ לנוכח הידיעה על השמדת העם היהודי.

וכך כותב מפקד מרד גטו ורשה מרדכי אנילביץ' (1919–1943) במכתבו האחרון מהגטו:

"מה שעבר עלינו לא ניתן לתאר במילים. נפל דבר שהוא למעלה מחלומותינו הנועזים ביותר. הגרמנים ברחו פעמיים מן הגטו. פלוגה אחת שלנו החזיקה מעמד 40 דקה והשנייה – למעלה מ-6 שעות... אבדותינו בכוח אדם מעטות ביותר. אף זה הישג. נפל י' [יחיאל]. נפל כחייל גיבור על-יד מכונת הירייה. אני מרגיש שמתרחשים דברים גדולים והדבר אותו העזנו לבצע ערכו רב ועצום... ...

...היה שלום יקירי! אולי עוד נתראה! חלום חיי קם והיה. ההגנה העצמית בגטו הפכה לעובדה. ההתנגדות היהודית המזוינת והנקמה הפכו למעשה. הייתי עד ללחימה מופלאה ומלאת גבורה של הלוחמים היהודים."

מ' אנילביץ'

גטו, 23 באפריל 1943

מקור: השואה בתיעוד, מבחר תעודות על חורבן יהודי גרמניה ואוסטריה, פולין וברית המועצות, יד ושם, ירושלים, תשל"ח, תעודה מספר 135

מלחמת חרבות ברזל

מלחמת חרבות ברזל החלה ב-7 באוקטובר 2023, במתקפת פתע, כשבחסות מטחי ירי רקטי מסיביים של אלפי רקטות ופצצות, חדרו לישראל כ-3,000 מחבלים, שפלשו לבסיסי צה"ל וליישובים בעוטף עזה, וטבחו ב-1,145 ישראלים ואזרחים זרים, ביניהם נשים, ילדים, קשישים ותינוקות. זהו הפיגוע הקטלני בתולדות המדינה. במהלך מתקפת חמאס נהרגו גם 301 חיילים, 55 שוטרים ו-10 אנשי שב"כ. המחבלים ביצעו פשעים נגד האנושות וביצעו מעשי אונס והתעללות שיטתיים. בנוסף לכך נחטפו מתוך מדינת ישראל לרצועת עזה 253 בני אדם, ביניהם חיילים וחילות, אזרחים ישראלים וזרים. עשרות מהשבויים נהרגו או נרצחו במהלך השבי, ו-117 מהם כבר שוחררו (נכון ליום 19.12.2024).

בבוקר שמחת תורה, בזמן שתושבי האזור מתחילים להבין את מהות המתקפה, הם מנסים לברוח או להסתתר במרחבים המוגנים (ממ"דים), וכיתות הכוננות יוצאות להלחם. משפחת פריקר מוצאת את עצמה בממ"ד בקיבוץ בארי. אם המשפחה מספרת:

"... אנחנו ספונים בתוך מקום שקט, חשוך בלי טיפת מים, אני הרגשתי שאני בתוך השואה".

יש אולי דמיון בין מה שחש מי שהתחבא בתוך ארון בגדים או בממ"ד, כלא את נשימתו, היסה את ילדיו או ניסה להעמיד פני מת בערמת גופות – לבין מה שחשו יהודים בגטאות ובמחנות וביערות. יש ודאי דמיון בין תחושות חוסר האונים של הקורבנות מול רצחנות הרוע המוחלט בדרום, ובין מה שחשו היהודים הניצודים באירופה מול הרשע הגרמני. אבל כבר כאן טמון כמובן ההבדל הראשון – והחשוב פחות – בין טבח שמיני עצרת לבין השואה, ההבדל בממדי הזמן והיקפי הטבח והחורבן.

יחידות צה"ל החלו להגיע ליישובים שבהם שלטו המחבלים בתוך שעות אחדות. היו אנשים שהסתתרו עשר שעות; שהסתגרו בממ"דים חצי יממה עד שחולצו. איחור נורא שההסבר שניתן לו ("קונספציה") נורא לא פחות. שואת יהודי אירופה נמשכה חמש שנים וחצי, 50 אלף שעות – ולא היה צבא יהודי שיכלו להמתין לו שיבוא ויציל. יותר מ-1,000 האזרחים, טף וזקנים, נשים וגברים, שנטבחו באותו יום במיתות מזויעות – לא היו יכולים לפרנס את תאי הגזים באושוויץ אפילו שעה אחת. זהו כנראה ההבדל בין חוויה אישית איומה לבין רצח עם.

הגבורה, הערבות ההדדית ואהבת הארץ, 2024 – חוליה בשרשרת

אך מה שכן אפשר להשוות זו הגבורה. כך מתאר נמרוד פלמ"ח את קורותיו בבוקר שמחת תורה:

"התעוררתי מוקדם... מטלפון של המפקד במילואים שסיפר שיש תקיפה בדרום ושנחנו מגויסים... ברגע שהתחילו להגיע דיווחים יותר ויותר קשים, הבנתי שיש פה אירוע חריג. אבל מה שגרם לי לשנות כיוון והטיס אותי דרומה היה הקלטה מאשתי לשעבר... היא סיפרה שיש מחבלים על דלת הממ"ד שלהם. שם כבר עברתי ל-180 קמ"ש. הבנתי שמחבלים מסתובבים חופשי ביישובים, שהם צריכים עזרה ואי אפשר לחכות".

נמרוד פלמ"ח

מה ראית כשהגעת לעוטף?

"זוועות... עברתי שם את אחד הרגעים הקשים בחיי. השארתי צילום וידיאו שלי עם צוואה לילדים ולבת הזוג שלי, רציתי להגיד להם שלנצח אהיה איתם ושאני אוהב אותם. התקדמתי בנסיעה אל עבר יישובי העוטף והייתי צריך לעבור שלושה מחסומים. במחסום האחרון נעצרתי בידי הצבא... הגיע לשם אזרח, במדי ב'... וצעק שהמחבלים שוחטים אזרחים בבארי והם חייבים עזרה. עליתי על הטנדר שלו ופרצנו את המחסום יחד. נסענו לכיוון הקיבוץ..."

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

שם כבר נתקלנו במחבלים. מכאן זה כבר היה יום קרב שלם. חימשתי את עצמי בנגב שמצאתי זרוק והתחלנו להתקדם. לחמנו מחוץ לקיבוץ עלומים כמה שעות, ולקחנו חלק בפשיטה על בארי. היינו מול עשרות מחבלים חמושים עם רימונים ונ"ט. הייתה לחימה קשה בקרבות מטווחים קצרים. כל הזמן הזה ניסינו להגיע לבארי... כל כמה עשרות מטרים אנחנו נתקלים בחוליית מחבלים נוספת שמפריעה לנו להתקדם.

... מדינת ישראל מעולם לא כאבה יותר, ומנגד מעולם לא הייתה יפה ומאוחדת יותר. אני בוחר לראות את הטוב הציוני המשותף שלנו...

לצד הכאב שלי והמראות מאותו היום מלווה אותי גם המון אופטימיות והידיעה שהעם הזה כל כך נפלא ומלא סודות ותעצומות. לנגד עיניי ראיתי אריה עיף שהתעורר משנתו. ראיתי את ההתגייסות האזרחית הגדולה והמדהימה ביותר שהייתה כאן. אני רואה צבא חזק ומלא מוטיבציה. אני רואה עם שכוחו באחדותו. אני מקווה שהטרגדיה הזאת תהיה פתח לעתיד טוב יותר, ושנוכל לייצר כאן שיח משותף ומעצים. זו משימת חיי."

אלחנן ומנחם קלמנזון ואיתיאל זוהר

איתיאל זוהר, מנחם ואלחנן קלמנזון הי"ד

בבוקר שמחת תורה, משודע על המתקפה, יצאו מביתם בעתניאל אלחנן קלמנזון ז"ל ואחיו מנחם לאירוע בקיבוץ בארי, ויחד עם אחיינם הצילו כ-100 תושבים מהקיבוץ. במהלך החילוץ נהרג אלחנן.

מנחם מצטט דברים שכתב אלחנן אחיו:

"האמנתי בדרך, האמנתי בשוב עמנו לארצו... אם אמות כחלל במלחמה על הארץ, שיזכרו ויזכירו שאין מדובר בעוד מלחמה או אינתיפאדה, מדובר באותה מלחמה ארוכה על ארצנו ועל זהות עמנו הנמשכת כבר 150 שנה. רציתי וניסיתי להיות אדם, להיות יהודי."

מנחם, אתה כבר יודע שאתה נוסע לאזור מאוד מסוכן, אולי לאזור אסון, למה אתה ממשיך?

"כי צריך! הכי פשוט שיש. היה ברור לי שקורה אסון, ושצריך כל אחד, לא יודע – ככה חונכתי! שיש לנו תפקיד. חונכנו שאם בן אדם צריך עזרה, צריך להיות שם בשבילו! ... יש לי משפחה שאני אוהב אותה מאוד. יש לי חמש בנות. אשתי כמובן, שאני חושב עליה דבר ראשון. אבל שוב, אני מאמין שתפקיד בא אל האנשים. אני מבין שיש שם ילדה שצריכה שתוציא אותה. אין אופציה להגיד אחרת. האופציה להגיד אחרת לא קיימת באמת."

בעקבות הטבח הכריזה מדינת ישראל מלחמה על ארגון חמאס וקבעה שני יעדים למלחמה:

א. חיסול התשתית הצבאית של חמאס,

ב. והסרת שלטונו ברצועה.

אחר כך נוסף יעד שלישי:

ג. החזרת החטופים בשלום.

צה"ל גייס למילואים למעלה מ-360 אלף חיילים (גיוס המילואים הגדול בתולדות המדינה), ואלפי כלי רכב אזרחיים. המלחמה הציתה שיח עולמי ער, הפגנות תמיכה והתנגדות, וגלי אנטישמיות ברחבי העולם.

עם כניסתם למלחמה, אומר סא"ל איתמר איתם ללוחמיו (כאילו מתכתב עם פלה שפס לעיל):

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

סא"ל איתמר איתם

"... אמרתי לכם, אנחנו ממשיכים שרשרת אדירה של לוחמים. דיברנו על אברהם אבינו, על דוד המלך, יהושע בן נון, המכבים, בר כוכבא, לוחמי הדורות כולם, לוחמי הגטאות ואבותינו שלחמו ביום כיפור ושלווה הגליל. כולם עומדים מאחורינו ומסתכלים על הדור הזה ואומרים הגיע התור שלכם, והוא הגיע בכל הכוח, האם אתם מסוגלים? והתשובה היא ודאית: בוודאי שכן! אנחנו מוכנים! אנחנו נחושים! אנחנו מקצועיים! ואנחנו ננצח!!!"

סרן לירון שניר ז"ל, בן 24 מעפרה, מפקד צוות בסיירת גולני, "מבצע את דבריו של איתם" ולפני כניסתו לרצועת עזה, טרם נפל בקרב בצפון הרצועה, הוא כותב את המכתב הבא:

סרן לירון שניר ז"ל.

"זה סוף סוף קורה, כבר התחלתי לאבד תקווה שניכנס, וב"ה יש לי את הזכות לקחת חלק במלחמה ולהיות בתוך עזה. להילחם, להחזיר את הכבוד של צה"ל ועם ישראל, ובעיקר לדאוג שלעולם לא עוד!"

מה שהיה זה לא מה שיהיה, ואנחנו חזקים יותר, טובים יותר, מוסריים יותר. לנו יש את התביעה האמיתית על החיים ועל הקיום שלנו בארץ ישראל, וזה הזמן לומר זאת בבירור לעצמנו ולכל העולם. עם ישראל חזק, וכל מי שינסה או ירצה לפגוע בנו, יקרה לו מה שקרה לחמאס. יש עוצמות בעם, יש אחדות, וכואב שהקב"ה צריך להראות לנו את זה בדרך הקשה. אבל אני שמח שמתגלות ויוצאות לפועל כל העוצמות והאחדות בעם.

עכשיו זה תורי, להיות, להילחם, להעז ולפקד על צוות בעת הזאת, במלחמה הזאת. בעוז וענווה אמלא את התפקיד ואוביל את הצוות בקרב. אנחנו חזקים ומלאים בעוצמות, שמח על הזכות לקחת חלק! אם חלילה יקרה לי משהו, אני אוהב את המשפחה שלי, ובזכותם אני מי שאני. צריך לזכור להיות בגדלות, לאהוב את החיים ותמיד להוסיף טוב בעולם. לשמח אנשים, לראות את החלש ולעזור לו. לחייך לאנשים, לזרוק מילה טובה.

להיות טוב זאת השאיפה, טוב לכל, וזה לא עולה לנו כלום. להיות טובים ולעשות טוב. שמח על החיים ועל מה שעשיתי והייתי, עבור העם שלי, עבור מי שהיה סביבי לאורך השנים והצלחתי להשפיע עליו טוב, אנחנו צריכים להיות טובים ולעשות טוב!"

במלחמה היו לנו גם גיבורות, וקק"ל החליטה להנציח אותן

"דרך הגיבורות"

קרן קימת לישראל השיקה ביום ראשון 7.12.2023 את "דרך הגיבורות", להוקרת גיבורות המלחמה, בכניסה לפארק אופקים.

בטקס חניכת דרך הגיבורות, אמרה יו"ר קק"ל, יפעת עובדיה לוסקי: "מי שהביט, ראה היטב שבשבעה באוקטובר היו המון נשים בין אלו שהתייצבו ללא פקודה. אותן, את הנשים הגיבורות האלו, באנו להוקיר היום. את הנשים שנלחמו כדי להחזיק את הדלת של הממ"ד, את הרבש"ציות האמיצות, את הלוחמות והשוטרות, את הרופאות והחובשות שהצילו מאות חיי אדם. שלא נכנעו לפחד, שלא עצרו לנוח, שגילו תושייה ופעלו ללא היסוס. כל אחת וכוחות העל שלה. גיבורות ציוניות, כאן לידנו. בשר ודם. אנחנו מצדיעים לגיבורות בצורה מיוחדת. לא הצבנו כאן פסל או אבן דוממת. סללנו דרך. כי הגיבורות של שבעה באוקטובר הן חלק מדרך ארוכה, שמתחילה הרבה לפנינו – ותימשך הרבה אחרינו."

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

חיים קוזניץ', מדריך טיולים ומספר סיפורים, מביא סיפור מתושב קיבוץ זיקים:
"לגור בעוטף עזה זה לא פשוט, אבל גם לגור במדינת ישראל זה לא פשוט. אנחנו חיים וגרים פה בארצנו, ובבתינו מתוך בחירה. **כמו עצים שצומחים מהאדמה, ששורשיהם נטועים עמוק עמוק בקרקע**, כך גם אנחנו, העם היהודי, שורשינו מפלחים את מצולות הקרקע שבה חיו אבות אבותינו. האדמה הזו, הארץ הזו, היישוב שבו אני גר הוא הבית – ובית לא עוזבים, גם אם מרגישים שלפעמים קצת יותר קשה..."

עובדי קק"ל נטעו 38 עצים חדשים לכבוד כל ילד וילדה ששבו משבי חמאס בעזה.

היוזמה נולדה ממסורת בקק"ל של נטיעת עצים לילדים שזה עתה נולדו. נטיעת העץ עבור כל ילד שחזר מהשבי, מסמלת לידה מחדש וצמיחה לעתיד.